

Дата: 09.12.2022

Урок № 3

ТЕМА: Складні випадки написання географічних назв

МЕТА:

- навчальна: повторити правила написання географічних назв, поглибити знання краєзнавчого характеру про виникнення назв деяких херсонських вулиць, формувати навички грамотного письма, виправляти помилки у власних висловлюваннях, застосовувати знання на практиці, усвідомлювати важливість дотримання орфографічної норми для сучасного компетентного мовця;
- розвивальна: розвивати аналітико-синтетичні навички учнів, самостійність мислення, збагачувати їх словниковий запас;
- виховна: виховувати мовленнєву культуру учнів, почуття патріотизму, національну самосвідомість, повагу до минулого свого народу, ініціативність, прагнення спілкуватися літературною мовою, покращувати своє мовлення.

Матеріали до уроку:

1. Робота з підручником

1) *Лінгвістична задача*

Запитання: Чому по-різному пишуть другу частину назв деяких міст типу «Меліто**поль**», але «Терно**піль**»?

(У назвах українських міст треба розрізняти **-поль** (грецьке *polis* «місто»): Маріуполь, Сімферополь - і **-піль** (з українського «поле»): Бориспіль, Крижопіль)

2) *«Спотиканочка»*

Завдання: запишіть подані слова та поясніть правопис (вправа 314 з підручника)

3) *Лексична хвилинка*

Запитання: чи правильно говорити «вулиця носить ім'я»?

Дієслово *носити* має в українській мові точно визначений зміст: «Ненагодоване і босе сорочку до зносу *носить*» (Т. Шевченко). Уживають його також у переносному значенні, в образних висловах, де мовиться про рух, дію: «Таки явивсь! Де тебе *носило* так довго?» (Леся Українка). Кажуть і про коней: «Мене коні не раз *носили*» (словник Б. Грінченка), або в розумінні «підіймати», відповідно до російського слова *вздымать*: «Кашель *носил* його груди» (І. Франко).

Але це дієслово в українській мові не пов'язують із речами нерухомими, які не можуть щось нести. Коли говориться про найменування вулиці чи якогось закладу, тоді **вживають дієслова «зватись» або «мати назву»**. «На нашому заводі, що **зветься** «Світлий шлях», вона одна працює на чотирьох станках» (Г. Бойко); «Ця вулиця **має назву** Першого травня» (Б. Антоненко-Давидович).

2. Робота в зошитах

Коментоване письмо «Мандруємо Херсоном»

Завдання: запишіть правильно назви деяких топонімів Херсона, поясніть вивчені орфограми. Що ви знаєте про людей, іменами яких названо вулиці нашого міста?

Вулиця Небесної Сотні, вулиця Героїв Крут, вулиця Потьомкінська, вулиця 295 Херсонської стрілецької дивізії, вулиця Дніпрової Чайки, вулиця Хірурга Вороного, вулиця Нечуя-Левицького, вулиця 49 Гвардійської Херсонської дивізії, вулиця Іллюші Кулика, вулиця Капітана Ванденка.

Довідка

1) вулиця Небесної Сотні

«Небесна Сотня» (список із 98 осіб) - прийнята в Україні збірна назва загиблих протестувальників, які мали безпосередній стосунок до ідеї та акції Євромайдану

(Революції Гідності) у грудні 2013 - лютому 2014 року.

2) вулиця Героїв Крут

Бій під Крутами - бій, що відбувся 16 (29) або 17 (30) січня 1918 року біля залізничної станції Крути поблизу селища Крути та села Пам'ятне, за 130 кілометрів на північний схід від Києва, 18 км на схід від Ніжина. Одночасно з ним у Києві розпочалося третє більшовицьке повстання, яке змусило у вирішальний момент розвернути підкріплення, направлене на цей напрямок, на його придушення. Цей бій тривав 5 годин між 4-тисячним підрозділом російської Червоної гвардії під проводом есера Михайла Муравйова та загonom із київських курсантів і козаків «Вільного козацтва», що загалом нараховував близько чотирьох сотень вояків.

3) вулиця Потьомкінська

18 червня 1778 року Катериною II був підписаний указ про заснування фортеці і верфі і вже 19 жовтня 1778 року були закладені фортеця, верф і місто, що отримало назву Херсон на честь давньогрецької колонії Херсонеса. Засновником міста був Г. А. Потьомкін - фаворит імператриці Катерини II. Під час мирних російсько-турецьких перемовин 1791 Потьомкін захворів і помер на шляху з Яс до Миколаєва. Похований у Херсоні.

4) вулиця 295 Херсонської стрілецької дивізії

Сучасне ім'я народжене пам'яттю про визволителів міста від нацистів: про тих, кого вбила куля на шляху до правого берега Дніпра, хто загинув в місті, хто пройшов його вулицями як переможець. Довжина вулиці становить 1 км 20 м.

5) вулиця Дніпрової Чайки

Українська поетеса, дитяча письменниця. З 1885 року по 1909 рік мешкала в Херсоні.

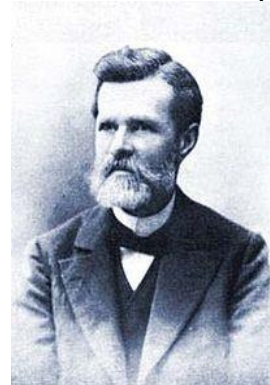
6) вулиця Хірурга Вороного

У 1931–1934 роках працював головним лікарем лікарні в Херсоні, директором і професором хірургії Херсонського виробничого медичного інституту, а потім - старшим науковим співробітником Всеукраїнського інституту невідкладної хірургії та переливання крові. З квітня 1933 року, працюючи в Херсоні, вперше у світі виконав клінічну пересадку трупної нирки, звіт про яку був опублікований в італійському журналі "Minerva Chirurgica", в якому зазначалось, що нирка включилась у кровообіг і почала самостійно функціонувати. Ця пересадка нирки була першою в історії спробою пересадки будь-якого цілого органу людині, хоча перша реципієнтка прожила з новим органом лише 48 годин.

7) вулиця Нечуя-Левицького

Іван Семенович Нечуй-Левицький (справжнє прізвище - Левицький) - український письменник, етнограф, фольклорист, педагог. Автор повісті «Кайдашева сім'я»

8) вулиця 49 Гвардійської Херсонської дивізії

Бійці цього військового угруповання брали участь у визволенні Херсона від німецько-фашистських загарбників.

9) вулиця Іллюші Кулика

Кулик Ілля Олександрович народився 2 серпня 1924 року у місті Херсоні в родині робітника. У серпневі дні 1941 року, коли частини Червоної Армії відступали з Херсона, Ілля Кулик з невеликою групою товаришів по навчанню залишився на окупованій території з метою організації боротьби проти фашистських загарбників. Юнаки збирали зброю, боєприпаси і переправляли їх у схованку на лівий берег Дніпра. У грудні 1941 року І.О. Кулик почав створювати підпільну молодіжну організацію «Патріот Батьківщини». За час діяльності підпільної організації було звільнено близько 100 військовополонених - бійців і командирів Червоної Армії, частина їх була залучена до роботи в підпіллі. Іллю Кулика двічі було заарештовано і обидва рази відважному підпільнику щастило втекти. 29 листопада 1942 року поліції оточили будинок, де переховувався Ілля Кулик. Захищаючись, він убив декількох з них, а потім, щоб живим не потрапити у руки фашистів, застрелився. За героїзм та мужність, виявлені в боротьбі проти ворога, Іллі Кулику 8 травня 1965 року було присвоєно звання Героя Радянського Союзу посмертно. Ім'ям Кулика названо школу, де він навчався, та одну з вулиць міста. У міському парку встановлено гранітне погруддя героя.

10) вулиця Капітана Ванденка

Олег Павлович Ванденко – випускник, а пізніше і начальник Херсонського морехідного училища, капітан легендарного вітрильника «Товариш». Похований на херсонській землі.

Контроль і корекція сформованих компетентностей

«Знаю, вмю, набуваю компетентностей!»

- Щоб перевірити свої знання з цієї теми, пропоную виконати навчальні тести.

1. Як пишеться назва міста Атлантик...(С,с)іті?

- 1) через дефіс та обидва слова з великої літери
  - 2) разом і друге слово з маленької літери
  - 3) окремо і друге слово з великої літери
  - 4) через дефіс і друге слово з маленької літери
- 2. Як пишеться назва міста Івано...(Ф,ф)ранківськ?**
- 1) окремо і друге слово з великої літери
  - 2) через дефіс і друге слово з маленької літери
  - 3) разом і друге слово з маленької літери
  - 4) через дефіс і обидва слова з великої літери
- 3. Як пишеться назва вулиці (Ш,ш)ирока (Б,б)алка?**
- 1) перше слово з великої літери, а друге – з маленької
  - 2) перше слово з малої літери, а друге – з великої
  - 3) обидва слова з великої літери
  - 4) обидва слова з малої літери
- 4. Як пишеться назва міста (Г,г)ола (П,п)ристань?**
- 1) обидва слова з великої літери
  - 2) обидва слова з малої літери
  - 3) перше слово з великої літери, а друге – з маленької
  - 4) перше слово з малої літери, а друге – з великої
- 5. Друга частина назви міста Бориспіль утворена від**
- 1) українського слова «спілий»
  - 2) українського слова «поле»
  - 3) грецького слова «місто»
  - 4) латинського слова «місце»
- 6. Як пишеться назва міста (Н,н)овоград...(В,в)олинський?**
- 1) разом і друге слово з малої літери
  - 2) окремо і друге слово з великої літери
  - 3) через дефіс і обидва слова з великої літери
  - 4) через дефіс і друге слово з малої літери
- 7. Як пишеться топонім (С,с)хідноєвропейська (Р,р)івнина?**
- 1) перше слово з великої літери, а друге – з малої
  - 2) обидва слова з великої літери
  - 3) перше слово з малої літери, а друге – з великої
  - 4) обидва слова з малої літери
- 8. Як пишуть назви міст з артиклем типу Ріо...де...Жанейро?**
- 1) окремо
  - 2) разом
  - 3) з одним дефісом
  - 4) з двома дефісами
- 9. Як пишеться назва вулиці Бейкер...(С,с)трит?**
- 1) разом і друге слово з малої літери
  - 2) через дефіс і друге слово з великої літери
  - 3) через дефіс і друге слово з малої літери
  - 4) окремо і друге слово з великої літери

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

y.levchuk2976@gmail.com

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.